แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

GUIDELINES OF BUDGET ADMINISTRATION ACCORDING TO GHARAVASADHAMMA PRINCIPLES OF OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PATHUM THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 1

[1]นภาพร เกษสร Napaporn Ketsorn [2]พีรวัฒน์ ชัยสุข Peerawat Chaisuk
[3]อินถา ศิริวรรณ Intha Siriwan
[1] [2] [3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Ketsorn_napa@hotmail.com

Article Received: November 30, 2024. Revised: December 26, 2024. Accepted: December 27, 2024.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงบประมาณของผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 120 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น (PNI) และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการบริหารงบประมาณ ด้านที่มีความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1 คือ การจัดทำและเสนอของบประมาณ รองลงมา คือ การตรวจสอบติดตามประเมินผลรายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารการเงิน และการบริหารบัญชี ด้านการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน ตามลำดับ 2) วิธีการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 เป็นการบริหารงบประมาณทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การบริหารการเงินและการบริหารบัญชี 3) การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน โดยบูรณาการตามหลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ 1) สัจจะ สัตย์ซื่อแก่กัน 2) ทมะ รู้จักข่มจิตของตน 3) ขันติ อดทน 4) จาคะ สละแบ่งปันแก่ผู้อื่นที่ควรให้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ 3) แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย (1) การจัดทำแผนงบประมาณ เพื่อให้ทราบถึงแผนการใช้จ่ายและเป้าหมายที่กำหนดไว้ (2) ระบบการบริหารการเงินและบัญชี กำหนดเป้าหมายทางการเงินและการวางแผนการใช้ทรัพยากรเงินให้เหมาะสมกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ การควบคุมการเงินตรวจสอบและควบคุมการใช้จ่าย (3) ระบบการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน คือ การวางแผนการจัดซื้อจัดจ้าง บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งหมดของสถานศึกษาอย่างถูกต้องและเป็นระบบ (4) การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน เปิดเผยข้อมูลการระดมทรัพยากรและทุนเพื่อการศึกษา วางแผนและกำหนดเป้าหมายในการระดมทรัพยากรสำหรับการศึกษา (5)

การติดตามประเมินผลงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตามกระบวนการที่ใช้ทางการเงินและบัญชีดำเนินงานมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นไปที่ความถูกต้อง โปร่งใส และเชื่อถือได้ของข้อมูล
คำสำคัญ: การบริหารงบประมาณ, หลักฆราวาสธรรม 4, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนขยายโอกาส

ABSTRACT

This research aims 1) to study the needs of administrators in budget management, 2) to study the methods of budget management according to the principles of Gharāvāsa-dhamma (virtues for lay people), and 3) to propose guidelines for budget management according to the principles of Gharāvāsa-dhamma (virtues for lay people). This research was conducted using a mixed-method methodology. In part of quantitative research, using a sample group questionnaire of 120 people. Data were analyzed using research statistics, including mean, standard deviation, and need value (PNI), and qualitative research using interviews with 5 key informants. Data were analyzed using content analysis. The research results found that 1) The needs of budget management ranked first was budget preparation and proposal, followed by monitoring and evaluation of expenditure and performance reports, resource mobilization and investment for education, financial management and accounting, and material and property management, respectively. 2) The budget management method according to the principles of Gharāvāsa-dhamma was budget management in all 5 aspects: 1) Budget preparation and proposal, 2) Financial management and accounting, 3) Material and property management, 4) Resource mobilization and investment for education, and 5) Monitoring and evaluation, reporting on expenditure and performance results by integrating the Gharāvāsa-dhamma principles: 1) Sacca (truthfulness); 2) Dama (self-control); 3) Khanti (Patience, perseverance); 4) Cāga (generosity) in order to benefit the efficiency and effectiveness of budget management in educational institutions. 3) Guidelines for budget management according to the Four Gharāvāsa-dhamma, consisting of (1) Budget plan preparation, to know the expenditure plan and goals set; (2) Financial and accounting management system, setting financial goals and planning the use of financial resources appropriately for the goals and objectives; financial control, checking and controlling spending; (3) Material and property management system, which was planning procurement, recording information about all assets of the educational institution correctly and systematically; (4) Disclosure of information to the public, disclosing information on resource and fund mobilization for education, planning and setting goals for resource mobilization for education; (5) Budget monitoring and evaluation, auditing, and monitoring the processes used in finance and accounting to operate efficiently, focusing on the accuracy, transparency and reliability of data.
Keywords: Budget Administration, Four Gharāvāsa-dhamma, Educational Institution Administrators, Opportunity Extension School

บทนำ

ปัจจุบันการบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ บริหารงานภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การบริหารและการจัดการโรงเรียนจะเกิดประสิทธิภาพและมีความคล่องตัวได้นั้น โรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 6 ของแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564) ภารกิจการบริหารงานด้านงบประมาณของโรงเรียนจึงเป็นหัวใจหลักที่จะทำให้การดำเนินงานภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดวิธีการบริหารงานงบประมาณให้สอดคล้องกับระบบและวิธีการจัดการงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ ด้วยการจัดสรรงบประมาณให้กับส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า รวมทั้งมอบอำนาจและความรับผิดชอบให้หน่วยงานสามารถบริหารงบประมาณได้ยืดหยุ่นคล่องตัวสูง ให้บรรลุเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ของงานตามแผนงาน และแผนงานในเชิงบูรณาการที่กำหนดไว้ โดยมีการจัดทำค่าใช้จ่ายต่อหน่วยแผนการปฏิบัติงานแผนการใช้จ่ายงบประมาณ การรายงานผล และสอดรับกับระบบอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ เพื่อให้การใช้จ่ายมีความรวดเร็วมีประสิทธิภาพ คุ้มค่า โปร่งใส สามารถตรวจสอบและเปิดเผยต่อสาธารณะได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

โดยสถานศึกษาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงบประมาณให้สอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารจัดการ ซึ่งมีระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน เป็นระบบการบริหารงบประมาณ โดยเน้นให้สถานศึกษามีการบริหารงานเชิงระบบ โดยการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมทำ มีการกำหนดเป้าหมาย แผนกลยุทธ์ (strategic planning) การประเมินผลอย่างเป็นระบบและสามารถตรวจสอบ ติดตามประเมินผลและประเมินผล มีประเด็นที่สำคัญดังนี้ 1) ผลผลิต คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหน่วยงาน 2) ผลลัพธ์ คือ ผลประโยชน์หรือผลกระทบที่ได้จากผลผลิตที่เกิดขึ้น 3) ความรับผิดชอบ ความโปร่งใสและการรายงานจะต้องกำหนดผู้รับผิดชอบตามภารกิจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล ต้องมีระบบข้อมูลที่ถูกต้องโปร่งใสและสามารถเปิดเผย และรายงานให้สาธารณชนทราบ (สำนักปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ดังนั้น การบริหารงบประมาณในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีทักษะความสามารถ ทั้งร่างกาย จิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีการคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบทุกมิติอย่างสมดุลเพียบพร้อมทั้งด้านคุณธรรมและความรู้ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมให้มีความสุข ควรต้องยึดหลักพุทธธรรมสำหรับการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ที่เรียกว่า หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อตรงจริงใจ ทมะ หมายถึง การฝึกฝน แก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงงานให้เจริญก้าวหน้า ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร จาคะ หมายถึง ความเสียสละ พร้อมรับฟังความทุกข์ ความเห็น ความต้องการผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อใจกว้าง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบูรณาการหลักฆราวาสธรรมกับการบริหารการศึกษามาเป็นหลักในการบริหารจะส่งผลให้การบริหารมีประสิทธิภาพได้ (พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ วรทสฺสี), 2555)

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ โรงเรียนที่สอนระดับประถมศึกษาและขยายชั้นเรียนโดยเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในพื้นที่ห่างไกลจากโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เยาวชนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่สามารถเดินทางไปศึกษาต่อในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้ มีโอกาสเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการเปิดโอกาสหรือขยายโอกาสให้เยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลได้มีพื้นฐานการศึกษาที่สูงขึ้นในการดำเนินการดังกล่าวใช้อาคารสถานที่และบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษาแต่ในสภาพปัจจุบันในโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ผู้บริหารต้องปฏิบัติงานหนักทั้งการบริหารระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไปด้วยกันจะมุ่งเอาแต่งานระดับใดระดับหนึ่งไม่ได้ ต้องใส่ใจทั้งสองระดับเป็นหลักและสนใจครูที่ต้องมีทักษะที่ดีเหมาะกับกเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาไปพร้อมๆ กัน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543) ซึ่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 มีโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 28 โรงเรียน 4 อำเภอในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยอำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอสามโคก อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอคลองหลวง ซึ่งผู้ปกครองมีฐานะยากจนถึงฐานะปานกลาง และโรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดและพัฒนาระดับการบริหารสถานศึกษาในการบริหารงานอย่างเหมาะสมตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์โดยใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารงาน สามารถบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักฆราวาสธรรม 4 ให้มีประสิทธิภาพต่อสถานศึกษาขยายโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
3. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 28 โรงเรียน และมีกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการพิจารณาตัดสินใจของผู้วิจัย จำนวน 120 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 5 รูป/คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือ

วิจัยโดยขอคำชี้แนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4) สร้างเครื่องมือวิจัย 5) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถาม ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาและเนื้อหารายข้อจากนั้นนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.8-1.00 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความ สอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ของการดำเนินการวิจัย 6) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย (Try Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อค่า Cronbach's Alpha ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.969 7) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัย โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอน และตำแหน่ง ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นการบริหารงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาวิธีการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน c]tการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุง เป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิม โดยนงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช เป็นวิธีการที่หาค่าผลต่างของ (I – D) แล้วหารด้วยค่า D

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นการบริหารงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

สภาพจริงที่เป็นอยู่ของการบริหารงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก จำแนกตามรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในระดับสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผลรายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน ด้านการบริหารการเงิน และการบริหารบัญชี และด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ตามลำดับ

สภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำแนกตามรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นในระดับสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ มี ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และด้านการบริหารการเงินและการบริหารบัญชี ตามลำดับ

เมื่อเรียงลำดับของความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ (PNImodified = 0.281) ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน (PNImodified = 0.275) ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (PNImodified = 0.269) ด้านการบริหารการเงิน และการบริหารบัญชี (PNImodified = 0.268) ด้านการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน (PNImodified = 0.259) ดังในตารางที่1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นและดัชนี PNImodified ทางการบริหารงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวม

การบริหารงบประมาณของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI modified	ลำดับ
1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ	3.63	0.48	มาก	4.65	0.52	มากที่สุด	0.281	1
2. การบริหารการเงินและการบริหารบัญชี	3.64	0.48	มาก	4.62	0.57	มากที่สุด	0.268	4
3. การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน	3.71	0.49	มาก	4.67	0.53	มากที่สุด	0.259	5
4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	3.66	0.47	มาก	4.64	0.48	มากที่สุด	0.269	3
5. การตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน	3.65	0.51	มาก	4.65	0.47	มากที่สุด	0.275	2
ภาพรวม	**3.66**	**0.49**	**มาก**	**4.65**	**0.51**	**มากที่สุด**	**0.270**	

2. วิธีการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นการบริหารงบประมาณทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การบริหารการเงินและการบริหารบัญชี 3) การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน โดยบูรณาการตามหลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ 1) สัจจะ สัตย์ซื่อแก่กัน 2) ทมะ รู้จักข่มจิตของตน 3) ขันติ อดทน 4) จาคะ สละแบ่งปันแก่ผู้อื่นที่ควรให้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนี้

2.1 ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา กลยุทธ์ของเขตพื้นที่การศึกษา และกลยุทธ์ของกระทรวง ช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดทำแผนการดำเนินงานที่เป็นไปตามความต้องการขององค์กรและเป้าหมายของระบบการศึกษา และทำให้สามารถหาวิธีการจัดการทรัพยากรและการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในระยะยาว ซึ่งสถานศึกษาจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย สร้างระบบการรายงานข้อมูลการจ่ายงบประมาณและผลการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนและเป็นระเบียบ ดำเนินการตรวจสอบและติดตามการใช้งบประมาณและการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เปิดเผยข้อมูลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในการบริหารงบประมาณ

2.2 ด้านการบริหารการเงิน และการบริหารบัญชี เป็นส่วนสำคัญในการควบคุมการเงินและการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยการใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการจัดการและใช้ทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ และมีการวางแผนและบริหารจัดการงบประมาณ การบริหารบัญชีควรมีการบันทึกและตรวจสอบข้อมูลทางการเงินเพื่อให้บริการข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลาให้กับผู้บริหารจัดทำรายงานทางการเงินเพื่อสรุปผลกิจกรรมทางการเงินและให้ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจประเมินความเสี่ยงทางการเงิน วิเคราะห์และจัดการความเสี่ยงทางการเงินเพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันอุบัติเหตุทางการเงินที่อาจเกิดขึ้น

2.3 ด้านการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน เป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินงาน โรงเรียนจะต้องวางแผนการจัดซื้อพัสดุเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการและการใช้งบประมาณ จัดทำสารสนเทศระบบฐานข้อมูลทรัพย์สินและลงทะเบียนคุมทรัพย์สินอย่างครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน เป็นขั้นตอนสำคัญในการบริหารจัดการทรัพย์สินขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ บันทึกข้อมูลทรัพย์สินลงในระบบฐานข้อมูลอย่างถูกต้องและครบถ้วน ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลทรัพย์สินอย่างสม่ำเสมอ และปรับปรุงข้อมูล เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในทรัพย์สิน กำหนดระเบียบและขั้นตอนที่ชัดเจนในการลงทะเบียนคุมทรัพย์สิน รวมถึงวิธีการทำให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายและข้อบังคับ

2.4 ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทางด้านการศึกษาของชุมชนและสังคมโดยรวม และเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษามีโอกาสศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่และเกิดผลประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาว การระดมทรัพยากรทางการเงิน ได้แก่ การยื่นขอทุนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลที่มีความสนใจในการสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมทางการศึกษา การจัดกิจกรรมเพื่อระดมทุนเชิงสร้างสรรค์ เช่น การจัดงานกีฬา การลงทุนในโครงการและโปรแกรมการศึกษา

2.5 ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรและโครงการต่างๆ โดยมุ่งเน้นให้มีการประเมินและติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ตรวจสอบการดำเนินงานและการใช้ทรัพยากรตามแผนและเป้าหมายที่กำหนด ติดตามความก้าวหน้าของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ และการปรับปรุงหรือแก้ไขในกรณีที่ต้องการประเมินการดำเนินงานเพื่อจะนำข้อสังเกตและประเมินเพื่อปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานในอนาคต

3. แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีแนวทางดังนี้

3.1 ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา (SWOT Analysis) โดยเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา กลยุทธ์ของเขตพื้นที่การศึกษา และกลยุทธ์ของกระทรวง การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น กำหนดเป้าหมายในการใช้จ่าย และเงินที่ต้องการจะได้รับจัดทำร่างงบประมาณ เพื่อให้เป็นไปตามการใช้จ่ายที่เหมาะสมและเป็นระเบียบ สัจจะ (ความสัตย์ซื่อแก่กัน) การเสนองบประมาณ การนำเสนอร่างของบประมาณ ให้แก่ผู้บริหารหรือคณะกรรมการเพื่อพิจารณาและอนุมัติ การนำเสนอและรายงานนำเสนอร่างงบประมาณที่ได้รับอนุมัติและรายงานการจัดทำงบประมาณให้ทราบแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทมะ (รู้จักข่มจิตของตน) เพื่อให้ทราบถึงแผนการใช้จ่ายและเป้าหมายที่กำหนด จาคะ (สละแบ่งปันแก่ผู้อื่นที่ควรให้) การเสียสละแรงใจแรงกายในการทำงานไม่ยึดมั่น

ถือมั่นต่อการทำงานวางแผนการใช้งบประมาณอย่างถูกต้องเหมาะสมตรงไปตรงมา และครอบคลุมความต้องการของโรงเรียนทุกด้านอย่างเท่าเทียมกัน

3.2 ด้านการบริหารการเงิน และการบริหารบัญชี การกำหนดเป้าหมายทางการเงินและการวางแผนการใช้ทรัพยากรเงินให้เหมาะสมกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ มีความซื่อสัตย์และโปร่งใส สัจจะ (ความสัตย์ซื่อแก่กัน) การควบคุมการเงินตรวจสอบและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อให้มั่นใจว่าการใช้ทรัพยากรเงินเป็นไปตามแผนและประสิทธิภาพ กำหนดแผนการใช้จ่ายและรายได้ในระยะเวลาที่กำหนด การบันทึกบัญชี การบันทึกข้อมูลทางการเงินอย่างถูกต้องและเป็นระบบการรายงานทางการเงิน และการรายงานผลการเงินและสถานะการเงินขององค์กรให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวิเคราะห์และตีความข้อมูลทางการเงินเพื่อให้สามารถทำการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จาคะ (สละแบ่งปันแก่ผู้อื่นที่ควรให้) เสียสละจากความสุข และผลประโยชน์ของตน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และพร้อมที่จะเผชิญกับความทุกข์ร่วมกับผู้อื่น

3.3 ด้านการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน โรงเรียนวางแผนการจัดหาพัสดุและกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์หรือสิ่งก่อสร้างก่อนการจัดซื้อจัดจ้าง การดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างถูกต้องตามระเบียบ โปร่งใส เป็นธรรมและเป็นประโยชน์กับทางราชการ สัจจะ (ความสัตย์ซื่อแก่กัน) จัดทำสารสนเทศระบบฐานข้อมูลทรัพย์สิน และลงทะเบียนคุมทรัพย์สินอย่างครบถ้วนเป็นปัจจุบัน ขันติ (ความอดทน) ต่อสิ่งยั่วยุ ต่อราคะที่จะเข้ามาครอบงำจิตใจของตนไม่ให้หลงไปกระทำความผิดนั้นๆ อดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรค

3.4 ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์แหล่งทรัพยากรในชุมชนหาแหล่งทรัพยากรการค้นหา รวบรวมทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาวางแผนการระดมทรัพยากรและกำหนดเป้าหมาย สัจจะ (ความสัตย์ซื่อแก่กัน) การระดมทรัพยากร ลงทุนในการสร้างหรือปรับปรุงโรงเรียน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน ใช้เทคโนโลยีในการศึกษา สื่อการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนกระบวนการการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและนำเสนอได้อย่างทันสมัย จาคะ (สละแบ่งปันแก่ผู้อื่นที่ควรให้) ความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษา และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงานการตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน เป็นกระบวนการที่ใช้ตรวจสอบบัญชีการควบคุมภายใน สัจจะ (ความสัตย์ซื่อแก่กัน) มีการดำเนินการตามกฎหมาย ป้องกันปัญหาทางการเงินในการติดตามและดูแลการดำเนินงาน ประเมินผลเพื่อวัดผลความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ รายงานผลเป็นกระบวนการที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลหรือผลลัพธ์ที่ได้ และนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาการใช้จ่ายงบประมาณและการประเมินผลการใช้งบประมาณ จัดทำสรุปและรายงานผลการตรวจสอบงบประมาณเสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารงบประมาณ ด้านที่มีความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1 คือ การจัดทำและเสนอของบประมาณ รองลงมา คือ การตรวจสอบติดตามประเมินผลรายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารการเงิน และการบริหารบัญชี ด้านการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน ตามลำดับ ผลการวิจัยที่ได้แสดงให้เห็นถึงความท้าทายที่

สถานศึกษาเผชิญในการบริหารจัดการงบประมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกและสำคัญที่สุดในการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียน เพราะอาจเกิดจากความซับซ้อนของระเบียบและขั้นตอนในการจัดทำและเสนอของบประมาณ ทำให้ครูและบุคลากรขาดความเข้าใจหรืออาจขาดทักษะในการวิเคราะห์ความต้องการและจัดทำแผนงบประมาณที่สอดคล้องกับความต้องการจริง ดังนั้นควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบและขั้นตอนในการจัดทำและเสนอของบประมาณแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนาระบบสนับสนุนในการจัดทำแผนงบประมาณ สอดคล้องกับรัตติกรณ์ สุขดี (2551) ที่ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานในการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามขอบข่ายงานด้านงบประมาณ ได้แก่ ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณด้านการจัดสรรงบประมาณด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล การรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารการเงิน ด้านการบริหารบัญชีและด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ สอดคล้องกับการวิจัยของแสงเทียน จิตรโชติ (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำและเสนอของบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นสถานศึกษาต้องมีการวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา มีการจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมีการวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ สอดคล้องกับการวิจัยของ Mark Allen Poisel (1998) ที่ผลการวิจัยพบว่า การประเมินระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของวิทยาลัยชุมชนในฟอร์ลิดา จากข้อมูลที่ได้รับการยืนยันจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายตามรูปแบบการทดสอบที่ กำหนดตามที่เป็นจริงในสภาพปัจจุบันและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการทดสอบและการเปลี่ยนแปลงวิธีการใหม่ตามกฎหมายโดยใช้งบประมาณแบบมุ่งเน้น ผลงานพบความเปลี่ยนแปลงประกอบไปด้วยการเพิ่มขึ้นของตำแหน่งอาจารย์ในคณะวิชาการและโครงการ สนับสนุนเพิ่มขึ้นและการปรับปรุงระบบการบริการนักเรียนผลการวิจัยยังบ่งอีกว่าต้องส่งเสริมให้มีการระดมทุนให้เป็นรูปธรรมดาตามเจตนาของกฎหมาย และสอดคล้องกับการวิจัยของปวีณา จำนงกิจ (2566) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 คือ ด้านการจัดสรรงบประมาณตามหลักคุณธรรม ด้านการบริหารการเงินตามหลักนิติธรรม และด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณตามหลักความรับผิดชอบ

2. แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นการบริหารงบประมาณทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การบริหารการเงินและการบริหารบัญชี 3) การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้จ่ายและผลการดำเนินงาน โดยบูรณาการตามหลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ 1) สัจจะ สัตย์ซื่อแก่กัน 2) ทมะ รู้จักข่มจิตของตน 3) ขันติ อดทน 4) จาคะ สละแบ่งปันแก่ผู้อื่นที่ควรให้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งมีความสอดคล้องกับเพ็ญพรรณ บางอร (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการระบบบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนสบเมยวิทยาคม อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (P) เป็นขั้นของการวางแผนร่วมกันทั้งกลุ่มงานเป็นหน้าที่หลักของงานแผนงานในการจัดทำเอกสารการติดตาม และตรวจสอบ ขั้นการดำเนินงาน (D) เป็นการขอใช้งบประมาณที่ต้องมีความถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็วตรงตามความต้องการของผู้ใช้งาน เป็นหน้าที่หลักของงานการพัสดุและสินทรัพย์งานการเงินและงานบัญชีขั้นการตรวจสอบการดำเนินงาน (C) เป็นการตรวจสอบเอกสารหลักฐานทั้งการเงินบัญชีพัสดุและสินทรัพย์ทั้งจากผู้ตรวจสอบภายในและภายนอกขั้น ปรับปรุงแก้ไข (A) เป็นการสรุปผลโครงการโดยระบุปัญหา

วิธีการ ข้อเสนอและการบริหารความเสี่ยงต่างๆ เพื่อนำข้อมูลมาจัด ทำเป็นแผนปฏิบัติการในปีงบประมาณถัดไป และสอดคล้องกับที่ พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ วรทสฺสี) (2555) ได้กล่าวว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมให้มีความสุข ควรต้องยึดหลักพุทธธรรมสำหรับการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ที่เรียกว่า หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อตรงจริงใจ ทมะ หมายถึง การฝึกฝน แก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงงานให้เจริญก้าวหน้า ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร จาคะ หมายถึง ความเสียสละ พร้อมรับฟังความทุกข์ ความเห็น ความต้องการผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อใจกว้าง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบูรณาการหลักฆราวาสธรรมกับการบริหารการศึกษามาเป็นหลักในการบริหารจะส่งผลให้การบริหารมีประสิทธิภาพได้

3. การเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประกอบด้วย 1) การจัดทำแผนงบประมาณ เพื่อให้ทราบถึงแผนการใช้จ่ายและเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2) ระบบการบริหารการเงินและบัญชี กำหนดเป้าหมายทางการเงินและการวางแผนการใช้ทรัพยากรเงินให้เหมาะสมกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ การควบคุมการเงินตรวจสอบและควบคุมการใช้จ่าย 3) ระบบการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน คือ การวางแผนการจัดซื้อจัดจ้าง บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งหมดของสถานศึกษาอย่างถูกต้องและเป็นระบบ 4) การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน เปิดเผยข้อมูลการระดมทรัพยากรและทุนเพื่อการศึกษา วางแผนและกำหนดเป้าหมายในการระดมทรัพยากรสำหรับการศึกษา 5) การติดตามประเมินผลงบประมาณ การตรวจสอบติดตามกระบวนการที่ใช้ทางการเงินและบัญชีดำเนินงานมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นไปที่ความถูกต้อง โปร่งใส และเชื่อถือได้ของข้อมูล ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของจารุวัฒน์ ปาสาโก (2566) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนี้ 1) ผู้บริหาร สถานศึกษายึดกฎระเบียบในการจัดทำและเสนอของบประมาณโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมใน สถานศึกษาและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วม 2) ผู้บริหารมีความเป็นกลางในการจัดสรร งบประมาณและจัดสรรให้เพียงพอต่อความจำเป็นและจัดสรรอย่างโปร่งใส 3) สถานศึกษาแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและทำแผนการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณจัดให้มีการระดมความคิดของบุคลากรเพื่อพัฒนาผลการใช้จ่ายงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 4) สถานศึกษาจัดทำแผนการ ระดมทรัพยากรโดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมและยึดประสิทธิผลที่จะเกิดกับสถานศึกษาและชุมชนเป็นหลัก 5) สถานศึกษามีแนวทางบริหารการเงินดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการคลัง ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีและสามารถเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ 6) สถานศึกษามีการกำกับติดตามหลักฐานการเบิกจ่ายและการจัดทำบัญชีที่โปร่งใส และสอดคล้องกับการวิจัยของทองดี ปาโส (2566) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานที่ดีของบริษัทสัญชาติญี่ปุ่นในประเทศไทยบูรณาการหลักฆราวาสธรรม 4 มีลักษณะดังนี้ 1) ด้านสัจจะ ความจริงใจ ได้แก่ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีความจริงใจต่อผู้อื่นในการปฏิบัติหน้าที่ประเมินปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา เปิดรับความคิดเห็นอย่างจริงจัง 2) ด้านทมะ การฝึกฝน ได้แก่ มีความยับยั้งชั่งใจในการกระทำใด ๆ ที่อาจเป็นการละเมิดต่อจริยธรรม มีการฝึกฝนอบรมให้พนักงานมีศักยภาพสูงขึ้น 3) ด้านขันติ ความอดทน ได้แก่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีความเข้มแข็ง อดทนในความรับผิดชอบต่องาน ลดการทะเลาะเบาะแว้งในบริษัท 4) ด้านจาคะ ความเสียสละ ได้แก่ เสียสละเวลาอาจจะมีการทำงานร่วงเวลา เสียสละสิ่งของ ค่าตอบแทนและเวลาให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย คือ แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผู้วิจัยสรุปได้ภาพเป็นองค์ความรู้ ดังในภาพที่ 1

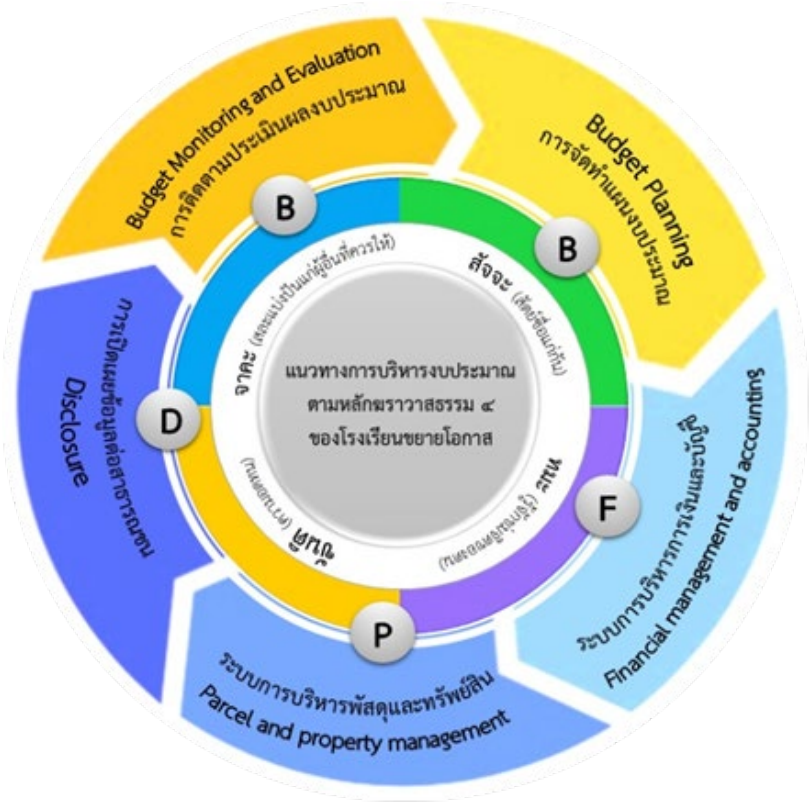

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย BBFPD

จากภาพที่1 ผู้วิจัยสรุปได้เป็นองค์ความรู้ ดังนี้

B: Budget Planning (การจัดทำแผนงบประมาณ) การจัดทำงบประมาณรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เพื่อให้ทราบถึงแผนการใช้จ่ายและเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องตามระเบียบราชการโดยใช้หลักความซื่อสัตย์ สุจริต มีความโปร่งใสและมีความอดทนในการทำงานและบริหารงบประมาณอย่างเป็นระบบ ครูและบุคลากรในโรงเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอขอใช้งบประมาณ

F: Financial management and accounting (ระบบการบริหารการเงินและบัญชี) การกำหนดเป้าหมายทางการเงินและการวางแผนการใช้ทรัพยากรเงินให้เหมาะสมกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ มีคณะกรรมการควบคุมการเงินตรวจสอบตรวจสอบด้วยความโปร่งใสและควบคุมการใช้จ่ายเพื่อให้มั่นใจว่าการใช้ทรัพยากรเงินเป็นไปตามแผนและประสิทธิภาพ รู้จักเสียสละประโยชน์ของตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหา

P: Parcel and property management (ระบบการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน) การวางแผนการจัดซื้อจัดจ้าง การจัดหา และเลือกผู้ขายหรือผู้ผลิตที่เหมาะสม การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามแผนที่กำหนดอย่างถูกต้องตามระเบียบ มีความโปร่งใส เป็นธรรมและเป็นประโยชน์กับทางราชการ บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ

ทรัพย์สินทั้งหมดของสถานศึกษาอย่างครบถ้วนและเป็นระบบ เป็นปัจจุบันมีความเพียรต่อสิ่งยั่วยุที่จะครอบงำจิตใจของตนไม่ให้หลงผิดในการกระทำของตน

D: Disclosure (การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน) การระดมทรัพยากรและทุนเพื่อการศึกษา รวบรวมทรัพยากรที่เหมาะสมสำหรับการศึกษา วางแผนและกำหนดเป้าหมายในการสร้างหรือปรับปรุงโรงเรียน เพื่อสนับสนุนกระบวนการการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและนำเสนอได้อย่างทันสมัย มีความโปร่งใส และมีความเท่าเทียมในการเข้าถึงการศึกษาทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

B: Budget Monitoring and Evaluation (การติดตามประเมินผลงบประมาณ) การวางแผนการจัดทำงบประมาณอย่างเป็นระบบตามระเบียบราชการ มีคณะกรรมการตรวจสอบ ติดตามกระบวนการที่ใช้ทางการเงินและบัญชีดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นไปที่ความถูกต้อง โปร่งใสและเชื่อถือได้ของข้อมูล แต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบให้ชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 . ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และสถานศึกษาควรนำผลการศึกษาการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารการเงิน และการบริหารบัญชีในประเด็นเกี่ยวกับมีการวางระบบการทำรายรับ - รับจ่าย และระบบการควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณจากรัฐและหน่วยงานอื่น

1.2 ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และสถานศึกษาควรนำผลการศึกษาการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารพัสดุและทรัพย์สินในประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงานจัดซื้อจัดจ้างถูกต้องตามระเบียบ โปร่งใส เป็นธรรมและเป็นประโยชน์กับทางราชการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณอย่างเป็นระบบตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการบริหารระบบการเงินและบัญชีตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาจัดทำข้อมูลสารสนเทศในการบริหารพัสดุและทรัพย์สิน สำหรับการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **ข้อเสนอแนะทางการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษากรุงเทพหมานคร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จารุวัฒน์ ปาสาโก. (2566). การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. **พุทธปรัชญาวิวัฒน์**. 7(1). 37-38.

ณัฐกาลน์ ฤทธิจันทร์. (2566). **แนวทางการบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทองดี ปาโส. (2566). **พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารงานที่ดีของบริษัทสัญชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย.** ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นิรุตต์ เข็มเงิน. (2546). **การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของหน่วยงานปฏิบัติในส่วนภูมิภาค กรณีศึกษาจังหวัดนครนายก**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปวีณา จำนงกิจ. (2566). **การบริหารงานงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูวรปัญญาพล (กำพล มหาปญฺโญ). (2565). **แนวทางส่งเสริมการบริหารงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) มะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ตามหลักสาราณียธรรม.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ วรทสฺสี). (2555). **เบญจศีลเบญจธรรม: อุดมชีวิตของมนุษย์.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ต้นบุญ.

เพ็ญพรรณ บางอร. (2562). **แนวทางการบริหารจัดการระบบบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนสบเมยวิทยาคม อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

รัตติกรณ์ สุขดี. (2551). **สภาพการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนและศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **การจัดทำงบประมาณแบบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

แสงเทียน จิตรโชติ. (2560). **แนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาขยายโอกาส ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อุทร พินิจมนตรี. (2540). **การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานการเงินและพัสดุโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Mark Allen Poisel. (1998). **An evaluation of performance – based budgeting in Florida community college system.** Ed.D. dissertation, The Florida State University.